

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: E 74/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston päätökseksi EU:n rikosluettelon laajentamisesta rajoitustoimenpiteiden rikkomiseen ja siihen liittyvä komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle

Pakotteiden yhtenäinen toimeenpano EU-tasolla on Suomen intressissä. Erot pakotteiden toimeenpanon yhteneväisyydessä vähentävät pakotteiden tehoa, voivat haastaa EU:n poliittista yhtenäisyyttä sekä aiheuttaa kilpailuhyötyä tai -haittaa yrityksille riippuen siitä, missä maassa ne toimivat.

Pakotteiden yhtenäisen eurooppalaisen toimeenpanon käytännöllinen merkitys on korostunut vuoden 2014 jälkeen, kun pakotteita on asetettu Venäjää vastaan, joka on ollut EU:n merkittävä kauppakumppani. Merkitys korostuu erityisesti nykyisessä tilanteessa. Suomi tukee EU:n yhtenäistä ja päättävää Venäjä-pakotepoliittikka vastauksena Venäjän laittomaan hyökkäyssotaan Ukrainassa.

Pakotteiden toimeenpanon yhtenäisyyteen pyritään mm. neuvoston parhaiden käytänteiden, komission usein kysyttyjen kysymysten ja erilaisten EU-tason asiantuntijatyöryhmien keskustelujen avulla. Yhtenä raiteena, jolla eurooppalaista sääntelyä pakotepoliitikassa pyritään yhtenäistämään, on rikosoikeussääntelyn yhtenäistäminen.

Valtaosassa EU-maita, kuten Suomessa, pakotteiden rikkomisen on jo nykyisin säädetty rikoslaissa rangaistavaksi teoksi (Suomessa ns. säännöstelyrikos, RL 46 luku). Sääntelyssä EU-maiden välillä on tiettyjä eroja, kuten se, onko törkeästä huolimattomuudesta tehty pakotteiden rikkomisen rikosoikeudellisesti rangaistavaa.

EU:n pakoteasetukset ovat juridisesti monimutkainen kokonaisuus, jonka toimeenpano asettaa mm. yksityisen sektorin toimijoille, kuten rahoituslaitoksille, huomattavan taakan, kun ne pyrkivät huolellisesti tarkastamaan, ettei jokin liiketoimi riko mitään pakotesäädöstä. Erityisesti jos törkeästä huolimattomuudesta tehty pakotteiden rikkomisen kriminalisoitaisiin, rikosoikeudenkäynnissä voitaisiin joutua punnitsemaan muun muassa sitä, onko säännöstelyrikoksesta epäilty taho noudattanut huolellisuusvelvoitettaan.

Pakotteiden yhtenäisen toimeenpanon näkökulmasta on perusteltua, että myös pakotteisiin liittyvää rikosoikeudellista rangaistavuutta koskevaa sääntelyä yhdenmukaistetaan EU-tasolla. Sääntelyn lisäksi on tarpeen kiinnittää huomiota yhtenäiseen soveltamiskäytäntöön.